

Economisch vestigingsklimaat Dronten

Aanvullend advies naar aanleiding van uitbraak
COVID-19 en de impact op de economie

Rapport

Rekenkamer Dronten

BMC

17 juni 2020

drs. S.J. (Koos) de Groot, T. (Tom) Plat MA, A.W.R (Lex) van Doorn MSc

Projectnummer: PO014999

Correspondentienummer: DH-0806-0606

Classificatie: Openbaar

BMC Onderzoek
Laan van Zuid Hoorn 70
2289 DE RIJSWIJK

KvK 32078667
www.bmc.nl
IBAN NL91ABNA0504035754
BTW NL80.86.63.598 B.01

Inhoud

Hoofdstuk 1 Inleiding	1
1.1 Inleiding en aanleiding	1
1.2 Aanpak	1
Hoofdstuk 2 Impact op de economie	3
2.1 Nationale impact	3
2.2 Regionale impact (Flevoland)	5
2.3 Lokale impact (Dronten)	6
Hoofdstuk 3 Kansen en aanbevelingen	9
3.1 Scenario korte en lange termijn voor Dronten	9
3.2 Algemene kansen en aanbevelingen	11
Bijlage 1 Bronnen	13

Dit document is opgesteld door BMC en de (auteurs)rechten met betrekking tot de inhoud en het format van dit document berusten bij BMC. Dit document is uitsluitend bedoeld voor gebruik door de opdrachtgever en mag niet worden gepubliceerd of aan anderen ter beschikking worden gesteld zonder uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van BMC.

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Inleiding en aanleiding

In januari 2020 heeft de Rekenkamer van de gemeente Dronten een opdracht verleend voor het doen van onderzoek naar het economisch vestigingsklimaat van Dronten. Met het onderzoek wilde de Rekenkamer inzicht krijgen in de vraag of de gemeente Dronten op een doelmatige en doeltreffende manier de voorwaarden voor een gunstig vestigingsklimaat creëert voor ondernemers.

Op het moment dat dit onderzoek werd afgerond, brak de coronacrisis uit. De gevolgen van deze pandemie zijn al merkbaar. Naast een impact op de volksgezondheid, heeft de uitbraak van COVID-19 een enorme impact op zowel de mondiale, nationale als de regionale en lokale economie. De coronacrisis wordt gekenmerkt door een aanbodschock (wegvallen van goederen- en dienstenaanbod en productiecapaciteit), een vraagschok (uitstel van aankopen) en een schok in verwachtingen (vertrouwen in de toekomst) (SER, 2020).

Het is onzeker hoe lang deze crisis gaat duren en hoe ingrijpend de gevolgen voor de samenleving en economie zullen zijn. Reden voor de Rekenkamer om een aanvullend advies te vragen – voortbouwend op het hierboven genoemde onderzoek – waarin een doorkijk wordt gegeven naar de mogelijke gevolgen van de coronapandemie voor de gemeente Dronten.

Om aan relevantie te winnen, worden de uitkomsten en lessen voor de toekomst in dit onderzoeksadvies aangevuld met enkele noties en aanbevelingen over hoe hierbij ook in te spelen op de drastisch gewijzigde omstandigheden.

1.2 Aanpak

Om een inschatting te maken hoe de coronapandemie doorwerkt naar de toekomstige uitvoering van het economisch beleid en daaraan gekoppeld beleid, wordt in dit aanvullend advies ingegaan op de te verwachten effecten van de coronapandemie op de economie van Dronten in het algemeen. Dit wordt kwantitatief beschreven: wat zijn de meest getroffen (kwetsbare) sectoren en hoe werkt dit naar verwachting door in deze sectoren?

Er worden daarbij twee scenario's gehanteerd (gelet op de grote onzekerheid die er nog is over hoe lang en diep de crisis doorwerkt). Eén voor een relatief korte crisisperiode (circa zes maanden) wat als ingrijpend maar een tijdelijk probleem wordt gezien. En één voor een periode langer dan zes maanden met structurele impact. De reden hiervan is dat afhankelijk van de situatie er verschillende typen maatregelen nodig zullen zijn.

Verder verkennen we de mogelijkheden voor de gemeente Dronten om in te spelen op de effecten van de coronacrisis. We denken hierbij niet alleen aan economische maatregelen, maar ook aan slimme koppelingen met duurzaamheidsmaatregelen en gewenste arbeidsmarktontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld de commissie Borstlap voorstelde. Zijn er stimulansen te geven die *people, planet & profit* verder helpen en dus ook sociale en ecologische positieve impact hebben op de langere termijn? Hierbij kijken we ook naar de piramide over de economische structuur die laat zien dat een aantrekkelijk vestigingsklimaat, een aantrekkelijke leefomgeving (inclusief natuur en milieu) en de sociale structuur nauw samenhangen en elkaar onderling beïnvloeden.

Om bovenstaande te realiseren zijn de volgende activiteiten ondernomen:

- Twee brainstormsessies met diverse adviseurs vanuit BMC.
- Een uitgebreide literatuurstudie.
- Drie aanvullende interviews:
 - Groepsgesprek met beleidsmedewerkers vanuit de sector economie van de gemeente Dronten.
 - Groepsgesprek met Ondernemersvereniging de Driehoek (OVDD).
 - Gesprek met de directeur van de regionale ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Horizon.

Hoofdstuk 2 Impact op de economie

Het coronavirus is een wereldwijde pandemie met een wereldwijde impact op de economie. Op Europees niveau wordt geschat dat de economie eerst krimpt met 5,2% en in 2021 met ongeveer 4,3% weer groeit (op basis van een aanname dat de lockdown eind Q2 2020 wordt opgeheven). De werkloosheid in de eurozone loopt daardoor op met 1,5% naar gemiddeld 9%. Omdat economie niet stopt bij de grenzen van de gemeenten, trechteren we in dit hoofdstuk van het nationale via het regionale (Flevoland) naar het lokale in Dronten.

2.1 Nationale impact

Het CPB (2020) schetst twee scenario's op basis van de contactbeperkende maatregelen die in die scenario's zes maanden duren. Naar schatting ligt de impact op een terugval in het BBP tussen de 5,0% en 7,7% in 2020, met een herstel tussen de 2,0% en 3,8% in 2021. Het verschil tussen de twee scenario's is dat in het eerste geval het economisch herstel optreedt in Q4 2020. De contactbeperkende maatregelen zijn dan opgeheven en vanaf dat moment start het economisch herstel. De inzet van de economische steunmaatregelen zijn in dit scenario effectief gebleken, doordat werkgelegenheid behouden blijft en grote hoeveelheden faillissementen uitblijven. In het minder gunstige scenario op basis van zes maanden contactbeperkende maatregelen, start het herstel van de economie in Q1 2021.

Tabel 1 Scenario's ontwikkeling BBP bij zes maanden contactbeperkende maatregelen (CPB, 2020)

	2020	2021
Zes maanden (gunstig)	-5,0%	3,8%
Zes maanden (mindere gunstig)	-7,7%	2,0%

Het scenario op de lange termijn (twaalf maanden) is door het CPB (2020) geprognosticeerd op een economische krimp van -7,3% voor 2020 en een krimp van -2,7% in 2021. In dit scenario duren de contactbeperkende maatregelen tot en met Q1 2021, totdat er een vaccin beschikbaar is voor de populatie. Ook het IMF schat de krimp op ongeveer -7,5% voor 2020 (NOS, 2020). In dit scenario wordt ook de financiële sector geraakt. Ook buitenlandse overheden raken in de problemen. Naar schatting loopt de werkloosheid op tot 9% in 2021. Vooral starters, werknemers met tijdelijke contracten en ongeschoolden worden hierbij getroffen.

Werkloosheid

De verwachting is dat de komende maanden de werkloosheid hard oploopt met 400.000-500.000 naar 6,1% (Barendregt e.a., 2020). In eerste instantie wordt vooral de flexibele schil getroffen, zoals werknemers met een tijdelijk contract, starters en inhuur. Ook onder zzp'ers is een deel verborgen werkloosheid, doordat zij minder inkomsten hebben maar nog geen recht hebben op een bijstandsuitkering.

Anderzijds: met behulp van de economische regelingen vanuit het Rijk zien we dat werkgevers personeel willen behouden voor als het economisch weer aantrekt (Treur, 2020).

Het steunpakket van het Rijk legt in die zin de basis voor het herstel straks, maar kan een diepe recessie dit jaar niet voorkomen.

Terugvallende vraag en ondernemersvertrouwen

Het CBS (2020) laat zien dat het ondernemersvertrouwen op het laagste niveau ooit zit op dit moment (-37,2%). Hoewel er per sector enorme verschillen zijn, zien de meeste ondernemers het somber in. Door de contactbeperkende maatregelen is de vraag enorm afgenomen. Consumenten en bedrijven geven uit onzekerheid minder uit. Hierdoor wordt verwacht dat een stijging van het aantal faillissementen voor de hand ligt.

Impact op de verschillende sectoren

Sommige sectoren zullen niet of vrijwel niet worden getroffen door de maatregelen, andere sectoren worden echter hard geraakt. Vooral de horeca, recreatie en toerisme, landbouw, industrie en delen van de zakelijke dienstverlening zijn getroffen (Barendregt e.a., 2020). Naast direct getroffen sectoren door contactbeperkende maatregelen, zijn sommige sectoren ook indirect getroffen. Een eerste voorbeeld is de aardappelsector in de landbouw die is getroffen doordat er minder vraag is naar frites in horecagelegenheden. Een tweede voorbeeld is de bouw die door leveringsproblemen van materialen minder werk kan verrichten.

We zien dat de hardst getroffen sectoren – op basis van de jaarlijkse toegevoegde waarde – de landbouw, bosbouw en visserij, industrie, horeca en een deel van de zakelijke dienstverlening betreft (Barendregt e.a., 2020; Menkveld e.a., 2020; Van Sante e.a., 2020). De industrie heeft te maken met leveringsproblemen vanuit het buitenland waardoor de toegevoegde waarde in de sector afneemt. De handel ligt ook grotendeels stil. Ongeveer één op de vier vrachtcontainers is afkomstig uit China. Hoewel China haar economie weer heeft opgestart, is er nog steeds een afname in de handel, enerzijds door een afname in aanbod, anderzijds door de afname in vraag.

Met betrekking tot de landbouw, bosbouw en visserij is specifiek de bloemensector en aardappelteelt hard getroffen. Beide subsectoren zijn sterk afhankelijk van de export. Daarnaast worden er personeelsproblemen verwacht bij de oogst van seizoensgebonden producten doordat arbeidsmigranten vertrokken zijn naar hun thuisland (Menkveld e.a., 2020). Als laatste liggen vrieshuizen vol met slachtvlees dat wacht op de export. De sterke daling in de horeca valt te verklaren door de maatregelen van de regering om het horecabezook nagenoeg volledig te beperken (Van Sante e.a., 2020).

Tabel 2 Landelijke impact coronavirus op sectoren op basis van ING & Rabo Research (Barendregt e.a., 2020; Van Sante e.a., 2020; bewerkt door BMC).

Sector	Rabo Research (Barendregt e.a., 2020)			ING (Van Sante e.a., 2020)			
	Toegevoegde waarde %			Impact op vraag		Impact op productie	
	2019	2020	2021	Nu	Komende maanden	Nu	Komende maanden
Agrarische sector	0,8	-10	10				
Industrie	0,8	-11	4	•	•	•	•
Bouwnijverheid	4,8	-6	-3				
Handel	3	-7	8	•	•	•	•
Vervoer en opslag	0,8	-9	4	•	•	•	•
Horeca	1,5	-18	22	•	•		•
Informatie en communicatie	3,5	-2	3				
Specialistische zakelijke dienstverlening	3,7	-6	4				
Overige zakelijke dienstverlening	1,6	-10	1				
Onderwijs	-0,3	1	3				•
Gezondheids- en welzijnzorg	2,6	3	2	+	+		

Ook het CBS (2020a) geeft een indicatie van de hardst getroffen sectoren op basis van de toename in het aantal WW-uitkeringen per sector. Het aantal WW-uitkeringen is met 42,3% gestegen in maart ten opzichte van een maand eerder. Een bovengemiddeld sterke stijging vond plaats in de horeca (+224%), uitzendbedrijven (+143%) en de cultuursector (+94%).

2.2 Regionale impact (Flevoland)

Er bestaan grote regionale verschillen in de impact van het coronavirus op de economie. Regio's met een groot aandeel van de industrie en handel zijn extra gevoelig voor de economische impact van de maatregelen die zijn genomen om het coronavirus in te dammen. Getroffen regio's zijn vooral Noord-Limburg, Delfzijl en omgeving, Zuidwest-Gelderland, Groot-Amsterdam. Ook de provincie Flevoland wordt hard getroffen vanwege het grote aantal handelsbedrijven. Wat opvalt, is dat er een tweedeling is tussen gebieden met veel productieactiviteiten en gebieden met veel commerciële diensten. Sectoren met veel productieactiviteiten zijn getroffen in de landelijke regio's. In de stedelijke regio's zijn de commerciële diensten geraakt door het wegvallen van agglomeratie- en clustervoordelen (Aalders & Raspe, 2020).

Als we kijken naar de corona-indicatoren die zijn opgenomen in het economisch dashboard van de Provincie Flevoland (2020a; 2020b), zien we dat het aantal faillissementen nog niet significant is toegenomen. Het ondernemersvertrouwen ten aanzien van omzet, orders, personeelssterkte en het economisch klimaat is in april echter hard ingezakt. Dit geldt voor ondernemers in zowel de dienstverlening en industrie als de detailhandel. Dit is terug te zien in het aantal vacatures dat is gedaald met 23%.

Als we kijken naar het aantal WW-uitkeringen zien we dat deze zijn toegenomen met 5% in maart. De grootste instroom vond plaats vanuit de horeca en de uitzendbranche, vooral onder werknemers tot 27 jaar. Het aantal WW-uitkeringen is echter nog steeds lager dan een jaar eerder. Het aantal bijstandsuitkeringen is nog niet substantieel gegroeid doordat werknemers vaak eerst in aanmerking komen voor een WW-uitkering. Er wordt op termijn echter een stijging verwacht.

In totaal hebben 1.942 Flevolandse ondernemers aanspraak gemaakt op de NOW-regeling (Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid). Hiervan komt ongeveer de helft uit Almere. In totaal zijn er 11.603 aanvragen binnengekomen voor de ToZo (Tijdelijke overbruggingsregeling Zelfstandig ondernemers). Hiervan komt ruim 27% uit de dienstverlening, 17% detailhandel, 11% horeca en recreatie. Het aantal aanvragen is afgevlakt.

2.3 Lokale impact (Dronten)

We zien dat de sectoren waar Dronten sterk in is (en waar ze afwijkt van het percentage banen ten opzichte van de rest van Nederland) zwaar worden getroffen door de maatregelen tegen het coronavirus. Het gaat dan om de landbouw, recreatie en toerisme (inclusief horeca), handel en industrie. Binnen die sectoren ligt er voor Dronten dus een grote uitdaging.

Tabel 3 Aantal banen in % per sector in Dronten, Flevoland en Nederland (Waarstaatjegemeente, 2019).

Sector	Dronten	Flevoland	Nederland
Collectieve dienstverlening	27,0%	28,3%	29,7%
Handel	20,7%	20,8%	17,5%
Industrie	17,1%	16,0%	16,2%
Landbouw	8,8%	4,2%	2,6%
Overige dienstverlening	2,5%	2,3%	2,2%
Zakelijke dienstverlening	24,0%	28,6%	31,8%
Recreatie en toerisme	8,4%	6,4%	7,0%

Recreatie en toerisme

De recreatie- en toerismesector heeft zwaar te lijden onder de coronacrisis. Hoewel zij vanaf 1 juni de terrassen weer mogen openen met inachtneming van de 1,5 meter afstand, zijn veel horecagelegenheden op dit moment nog gesloten. Sommige horecagelegenheden maken weliswaar gebruik van ophaal- en bezorgmogelijkheden, maar ook dit levert in veel gevallen te weinig omzet op om op lange termijn te overleven.

Naast directe horeca staat de gemeente Dronten bekend om Walibi in Biddinghuizen en het nabij gelegen festivalterrein waar jaarlijks grote festivals zoals Defqon 1. en Lowlands worden georganiseerd. Beide festivals hebben laten weten dat de versie van dit jaar is afgelast omdat tot en met 1 september 2020 geen grote bijeenkomsten mogen worden georganiseerd. Hoewel de festivals in directe zin geen grote spin-off leveren voor lokale ondernemingen doordat festivalgangers niet de binnenstad van Dronten bezoeken, blijkt uit de interviews dat dit wel impact op Dronten heeft. Bijvoorbeeld via de arbeidsmarkt, want inwoners van Dronten werken op deze festivals. Ook blijkt uit de interviews dat lokale campings last hebben van het ontbreken van de festivals. Daarnaast blijkt dat het afgelasten van de festivals zorgt voor een afname in legesinkomsten voor de gemeente Dronten. Door het niet ontvangen van leges en het niet ontvangen van toeristenbelasting is de schatting dat de gemeente een kleine € 500.000 aan inkomsten mist. Daarnaast heeft het afgelasten van de evenementen ook indirect een impact doordat Dronten minder met positief nieuws in de media komt.

Ook attractiepark Walibi zelf is lange tijd gesloten geweest. Walibi opent eind mei haar deuren met een lagere capaciteit, online reserveren van kaarten en ter plekke het online reserveren van attracties. Net zoals bij de festivals, levert Walibi geen significante spin-off op voor lokale ondernemingen in Dronten. Walibi biedt wel werkgelegenheid voor inwoners uit Dronten en omgeving. Het is op dit moment nog niet duidelijk wat de impact is van de afgenomen capaciteit van het pretpark op de lokale werkgelegenheid.

Landbouw

Uit de interviews blijkt dat er veel aardappel- en uienboeren zijn in Dronten. Door de afname in vraag naar frites vanuit de horeca en export, worden de aardappelboeren¹ hard getroffen. Ook de uienteelt heeft door een flinke afname van de export te lijden onder de gevolgen van het coronavirus, blijkt uit de interviews. Voor agrariërs zijn het onzekere tijden omdat voor hen onduidelijk is of er nog wel voldoende afzetmarkt is voor de producten die zij in deze maanden willen gaan zaaien.

Hoewel de vraag naar landbouwproducten is afgenomen, is er binnen de sector wel grote vraag naar seizoenspersoneel, omdat de meeste arbeidsmigranten terug zijn naar het land van herkomst. Uit de interviews blijkt dat dit in Dronten ook een probleem is.

¹ Het gaat hierbij vooral om consumptie aardappelboeren.

Industrie en handel

Als gevolg van het coronavirus gingen grote delen van China op slot. Het aantal vluchten van en naar China viel stil, wat leidde tot een afname in de luchtvrachtvolumes (de helft van alle luchtvracht wordt vervoerd in passagiersvliegtuigen). Ook de zeevaart viel stil doordat er in China weinig werd geproduceerd (Menkveld e.a., 2020). Als dit wordt betrokken op Dronten, dan zien we dat bedrijven die afhankelijk zijn van aanlevering van producten uit het buitenland worden getroffen. Voorbeelden hiervan zijn de autobedrijven die in Dronten zijn gevestigd. Mogelijk hebben zij te kampen met leveringsproblemen van onderdelen. Hetzelfde geldt voor gevestigde bouwbedrijven.

Als we kijken naar de voedselverwerkende industrie zien we enerzijds dat bedrijven gerelateerd aan de aardappelteelt op mindere kracht draaien. Voorbeelden hiervan zijn Aviko en Aardappelschilbedrijf Nederland. Anderzijds zien we dat bepaalde bedrijven in de voedings- en levensmiddelenindustrie juist goede zaken doen doordat supermarkten meer omzet draaien. Ook de verwante verpakkingindustrie doet het goed.

Overige economische gevolgen

We zien dat bedrijven in de fase verkeren waarin hard op de rem wordt getrapt. Veel digitale toepassingen zorgen ervoor dat het werk nog doorgaat. Het thuiswerken zorgt er echter voor dat synergievoordelen achterblijven. Door de crisis zullen bedrijven ook in cashflowproblemen komen en bezuinigen op hun research en developmentbudgetten. Dit tast het innovatievermogen van bedrijven aan (Erken, 2020).

Veel binnensteden en dorpscentra hebben in de afgelopen jaren te kampen gehad met de gevolgen van een toename in online winkelen. Hierdoor is de leegstand in de afgelopen jaren toegenomen. Uit het rekenkameronderzoek blijkt dat Dronten het leegstandspercentage in de afgelopen jaren heeft teruggedrongen van 20% naar 15% door de centra compacter te maken. Als gevolg van de coronacrisis zal mogelijk een aantal retailers omvallen. Inwoners houden de hand op de knip. Zij kopen minder luxe producten en vooral noodzakelijke producten.

Verder is het opgebouwde overaanbod aan horecagelegenheden (Koninklijke Horeca Nederland & Locatus, 2019 zoals geciteerd door AD, 2019) als gevolg van de leegstand in de binnensteden een risico. Door zowel de directe maatregelen van de regering met het sluiten van horecagelegenheden als de toekomstig dalende vraag, zullen er in binnensteden en dorpscentra ook horecagelegenheden omvallen.

Hoofdstuk 3 Kansen en aanbevelingen

In dit hoofdstuk gaan we in op de kansen en aanbevelingen voor de gemeente Dronten. Hierin kijken we naar kansen en uitdagingen op de korte en de lange termijn.

3.1 Scenario korte en lange termijn voor Dronten

Uit de interviews blijkt dat voor ondernemers uit Dronten de impact tot nu toe nog beperkt is gebleven. De vrijetijdssector is door directe maatregelen wel hard getroffen. Op de lange termijn – bij een economische crisis – zijn vrijetijdsbestedingen één van de eerste bestedingen waar de consument op bespaart.

De economische steunmaatregelen vanuit de Rijksoverheid (zoals de NOW) en de lokale economische maatregelen (zoals de ToZo) zorgen ervoor dat ondernemers het hoofd boven water weten te houden. Het is echter de vraag hoe lang ondernemers dit nog vol kunnen houden. De maatregelen zijn vooral gericht op de korte termijn. De ToZo vult het inkomen van kleine zelfstandigen aan tot bijstandsniveau. De NOW vergoedt 90% van de loonkosten bij 100% omzetverlies. Ondernemers hebben echter constante kosten die zij moeten betalen. Bij lage reserves komen ondernemers in de problemen. Daarnaast concluderen we op basis van de interviews dat mogelijk in september ondernemers gaan omvallen. Door zowel het Rijk als gemeenten is uitstel van betaling van (zakelijke) belastingen verleend tot 1 september 2020. Dit biedt ondernemers op de zeer korte termijn ademruimte. De schulden moeten echter uiteindelijk wel worden betaald, wat tot problemen leidt bij ondernemers.

Op basis van de uitgebreide literatuurstudie concluderen we dat de gemeente Dronten naar verwachting te maken krijgt met een economische krimp tussen de -5,0% en -7,5% van het bruto regionaal product. Hoe dit exact uitpakt in werkloosheid en aantal faillissementen is voorsnog niet te voorspellen, maar zeker is dat inwoners en ondernemers in Dronten de gevolgen van de economische krimp zullen voelen. Op basis van de bestudeerde literatuur en aanvullende interviews, kunnen we uitspraken doen over de aanpak en de reactie als gevolg de economische impact van het coronavirus door de gemeente Dronten.

- **Zie - tijdelijk - af van lange termijn doelstellingen, maar handel wel vanuit een heldere visie**

Uit het rekenkameronderzoek blijkt dat er in de SEV gekwantificeerde doelstellingen zijn geformuleerd ten aanzien van het aantal banen in de vrijetijdssector, agrofoodsector en de leegstand in de binnensteden. Ons advies is om daar op de *korte termijn* van af te zien. De toekomst is – zeker nu – moeilijk te voorspellen.

Een scenarioaanpak is in dit soort situaties nuttiger, maar vergt wel tijd om te ontwikkelen. Daarom adviseren we om in elk geval voor 2021 te gaan werken op basis van een jaarplan met richtinggevende doelstellingen, en met de afspraak dat dit over een half jaar kan worden herijkt. Met jaarlijkse doelstellingen blijft het beleid flexibel, wat in deze crisistijd noodzakelijk is. Dit kan gecombineerd worden met het formuleren van een heldere visie en daaraan gekoppelde (tijdloze) ambitie om alle tijdelijk te nemen maatregelen altijd te doen met oog voor de lange termijn ambities vanuit de

Global Sustainability Goals: de brede welvaartsgedachte waarbij welvaart en welzijn aan elkaar verbonden zijn.

- **Stap op de lange termijn af van sectoren maar zet in op metatrends**

Het economisch beleid vanuit het Rijk is in de afgelopen jaren veranderd van een topsectorenbeleid naar een kennis- en innovatiestrategie. Ons advies is om in de doelstellingen op de lange termijn af te stappen van een puur sectorale aanpak, naar een aanpak die is gericht op metatrends zoals innovatie, verduurzaming en digitalisering. Jaag innovatie, verduurzaming en digitalisering aan in de sterke sectoren agrofood, industrie en handel van de gemeente Dronten. Houd hierbij het *people-, planet-, profit-*principe in gedachten.

- **Pak de rol als facilitator en aanjager en maak op de korte termijn actieplannen met ondernemers**

Ondernemers verwachten van de gemeente een proactieve en faciliterende rol als het gaat om het ontplooiën en uitrollen van initiatieven. Het is goed om ondernemers hierover te laten nadenken, maar zorg dat de initiatieven ook gedragen en gefaciliteerd worden door de gemeente. Denk daarbij niet alleen aan capaciteit en middelen, maar ook aan het wegnemen van belemmerende regelgeving. Een voorbeeld hiervan is het openstellen van het Meerpaalplein voor uitbreiding van de terrassen. Om dit te kunnen bereiken is het nodig de regels aan te passen, ook in de handhaving. De coronacrisis vraagt om een vernieuwende aanpak, waarbij creativiteit nodig is, zonder daarbij onverantwoorde risico's te nemen. Doe dit vanuit de geest, in plaats van naar de letter van de regelgeving. De gemeente heeft tot nu toe die rol nog niet gepakt. Er wordt wel een luisterend oor geboden, maar er wordt nog weinig concreet gedaan met de voorstellen. Ga daarom in gesprek met ondernemers en creëer actieplannen. Veel ondernemers hebben creatieve ideeën om in een (tijdelijke) anderhalvemetersamenleving te kunnen blijven ondernemen. Voor ondernemers is het moeilijk om hun weg te vinden in de bureaucratische processen. Daarnaast is bij veel ideeën echt maatwerk nodig. Pak als gemeente het initiatief en betrek hierin ondernemers om tot concrete actieplannen te komen voor de korte termijn en blijf dit ook aanjagen.

- **Regionaal samenwerken voor toegang tot fondsen**

Zoals beschreven in het eerste gedeelte van het rekenkameronderzoek is ons advies om in te zetten op meer en sterkere regionale samenwerking. Juist in deze coronacrisis is duidelijk geworden dat met regionale samenwerking meer bereikt kan worden. Zoek de samenwerking en verdeel de taken. Vanuit zowel het Rijk als de provincie en de regio via Regionale Ontwikkelings Maatschappijen zijn fondsen beschikbaar die voor economische projecten kunnen worden aangetrokken. Hiervoor is regionale samenwerking van belang. De gemeente kan zich dan richten op doelen en doelgroepen die elders weinig aandacht krijgen zoals horeca, toerisme en detailhandel.

- **Stuur op behoud van werkgelegenheid bij de jeugd en kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt**

Zoals beschreven neemt op de *korte termijn* de werkloosheid onder jongeren (maar ook flexwerkers, werknemers met tijdelijke contracten en zzp'ers) toe. Jongeren moeten geen verloren generatie worden. Ze hebben moeite met het vinden van een woning en het vinden van een eerste baan of stageplaats. Zeker voor Dronten

is het van belang om jongeren vast te houden. Wie vertrekt, komt niet meer terug. Steun deze groep dus gericht. Biedt jongeren ook perspectief en voorkom problemen. Zoek hiervoor de verbinding met het sociaal domein, ook als het gaat om andere kwetsbare groepen. Door bijvoorbeeld meer 'beschut werk' te creëren, meer loonkostensubsidie te verstrekken of intensievere begeleiding op scholen op te zetten, kunnen de kwetsbare doelgroepen mee blijven doen in de samenleving. De doelgroepen en werkgevers ervaren – zo blijkt uit gesprekken – op dit moment een hoge administratieve last als het gaat om het aanvragen van subsidies. Er zijn op dit vlak veel verschillende 'loketten' waardoor overzicht ontbreekt en er geen sprake is van een eenduidige toegang.

- **Zet in op om-, her- en bijscholingstrajecten en loonkostensubsidie**

Zet in op om-, her- en bijscholingstrajecten (NRC, 2020) op zowel de *korte termijn* als de *lange termijn*. Hoewel sectoren zoals de horeca en de toeristische sector zijn getroffen, zijn er nog steeds sectoren die staan te springen om personeel. Voorbeelden hiervan zijn de logistiek, de supermarktbranche, de zorg en het onderwijs. Een laatste voorbeeld is de energietransitie waarvoor voor de bouw, aanleg en installatie van energie-infrastructuur nu en in de toekomst te weinig personeel is te vinden. Dit biedt ook voor Dronten kansen. Verder is het van belang om personeel aan het werk te houden door middel van een loonkostensubsidie (eventueel gecombineerd met een om-, her- of bijscholingstraject). Dit kan leiden tot kostenvoordelen en heeft ook positieve sociale effecten doordat personeel uit een sociaal isolement blijft.

3.2 Algemene kansen en aanbevelingen

In bovenstaande paragraaf hebben we enkele inhoudelijke aanbevelingen gedaan aanvullend op de aanbevelingen uit het hoofdrapport. Daarnaast herkennen we nog enkele kansen en hebben we enkele algemene aanbevelingen voor de gemeente Dronten:

- Monitor elk kwartaal op indicatoren zoals werkloosheid, WW-uitkeringen, faillissementen, woningmarktcijfers, verleende bouwvergunningen en COVID-19-besmettingen om de vinger aan de pols te houden op deze indicatoren.
- Versterk de verbinding met het sociaal domein en kijk of de sociale en economische agenda's te combineren zijn (denk aan het in contact brengen van bedrijven en werklozen en stageplaatsen voor jongeren).
- Zoek de verbinding met het onderwijs voor om-, her- en bijscholingstrajecten.
- Communiceer de *unique selling point* van Dronten: veel ruimte tegen relatief lage kosten op een bereisbare afstand van Amsterdam, met een goed leefklimaat. Dit maakt, gecombineerd met de normalisering van thuiswerken, Dronten een goede vestigingslocatie voor zowel inwoners als ondernemers.
- Benut ook andere mogelijkheden van ICT.
- Behoud in de gemeentebegroting ruimte voor economie.
- Zoek de samenwerking met de regio, de provincie en de regionale ontwikkelingsmaatschappijen.

Wij realiseren ons dat de meeste aanbevelingen gericht zijn aan het college. Aan de raad adviseren wij vooral om goed te blijven monitoren op de opvolging van de aanbevelingen,

uiteraard in goede samenspraak met het college. Daarnaast zien we een rol voor de raad bij het formuleren van de visie van waaruit gehandeld wordt.

Bijlage 1 Bronnen

- Aalders, R. & O. Raspe (2020, 9 april), *Effecten van coronacrisis op regionale economieën*. <https://economie.rabobank.com/publicaties/2020/april/effecten-van-coronacrisis-op-regionale-economieen/>
- AD (2019), *Explosieve stijging horeca: 'Overkill verzwakt steden'*. <https://www.ad.nl/economie/explosieve-stijging-horeca-overkill-verzwakt-steden~afa334b2/>
- Barendregt, E., Biersteker, B., Van Es., F., Nauta, L., Prins, C., Treur, L. & N. Vrieselaar (2020, 9 april), *Nederlandse economie krimpt dit jaar harder dan in 2009 – vragen en antwoorden*. <https://economie.rabobank.com/publicaties/2020/april/nederlandse-economie-krimpt-dit-jaar-harder-dan-in-2009/>
- CBS (2020a, 16 april), *Minder werkenden in maart*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/16/minder-werkenden-in-maart>
- CBS (2020b, 15 mei), *Ondernemersvertrouwen in tweede kwartaal laagste ooit gemeten*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/20/ondernemersvertrouwen-in-tweede-kwartaal-laagste-ooit-gemeten>
- CPB (2020, 26 maart), *Scenario's economische gevolgen coronacrisis*. <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Scenarios-maart-2020-Scenarios-economische-gevolgen-coronacrisis.pdf>
- DNB (2019, 19 december), *Het spaaroverschot van Nederlandse bedrijven ontrafeld*. <https://www.dnb.nl/nieuws/nieuwsoverzicht-en-archief/DNBulletin2019/dnb386474.jsp>
- Erken, H. (2020, 11 mei), *Exit uit de crisis: welk scenario kost wat?* <https://economie.rabobank.com/publicaties/2020/mei/exit-uit-de-crisis-welk-scenario-kost-wat/>
- Groot, de, C. & L. Spiegelaar (2020, 25 maart), *Ook de huizenmarkt is niet immuun voor het coronavirus*. <https://economie.rabobank.com/publicaties/2020/maart/ook-de-huizenmarkt-is-niet-immuun-voor-het-coronavirus/>
- Menkveld, M., Swart, A.J., Buijs, M., Buiting, K. & P. Metzmakers (2020, 27 maart), *Geen sector ontkomt aan het coronavirus*. <https://insights.abnamro.nl/2020/03/geen-sector-ontkomt-aan-het-coronavirus/>
- NOS (2020, 14 april), *IMF: Zware klap wereldeconomie door corona, in Nederland 7,5% krimp*. <https://nos.nl/artikel/2330453-imf-zware-klap-wereldeconomie-door-corona-in-nederland-7-5-procent-krimp.html>
- NRC (2020, 25 mei), *Die ontslaggolf is niet nodig*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/05/25/die-ontslaggolf-is-niet-nodig-a4000736>
- Parool (2020, 1 april), *Economische gevolgen van coronacrisis in Amsterdam het grootst*. <https://www.parool.nl/amsterdam/economische-gevolgen-van-coronacrisis-het-grootst-in-amsterdam~bf4f107c/>
- Provincie Flevoland (2020a), *Dashboard Covid-19 economie*. <https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard-covid/economie/>
- Provincie Flevoland (2020b, 24 april), *Covid-19 Monitor Flevoland*. <https://www.flevoland.nl/getmedia/97abb15b-2d05-4a14-8257-c3b9f065146f/COVID-19-Impact-Monitor-Flevoland-29-april-20202-dv.pdf>

RIVM (2020), *Actuele informatie over het nieuwe coronavirus Covid-19.*

<https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/actueel>

SER (2020), *Advies, De contouren van een intelligent herstelbeleid Denktank Coronacrisis*

<https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2020/intelligent-herstelbeleid-coronacrisis.pdf>

Treur, L. (2020, 15 april), *De flexibele schil wordt afgepeld.*

<https://economie.rabobank.com/publicaties/2020/april/de-flexibele-schil-wordt-afgepeld/>

Van Sante, M., Geijer, T. & R. Luman (2020, 6 maart), *Coronavirus en de effecten op sectoren.*

<https://www.ing.nl/zakelijk/kennis-over-de-economie/onze-economie/de-nederlandse-economie/publicaties/coronavirus-en-de-effecten-op-sectoren.html>

Waarstaatjegemeente.nl (2019), *Bedrijvigheid en economie.*

<https://www.waarstaatjegemeente.nl/jive?>

Wijffelaars, M. & E-J. van Harn (2020, 1 mei), *De economie in de eurozone krijgt rake klappen door COVID-19.*

<https://economie.rabobank.com/publicaties/2020/mei/economie-eurozone-krijgt-rake-klappen-door-covid-19/>

BMC Onderzoek
Postbus 10242
2501 HE DEN HAAG

070 – 310 38 00
info@bmc.nl

www.bmc.nl